

Verze 1.

Aut./co. robert sedláček

31.7.2012

Obraz 1.

Před domem, ext., podvečer.

Muž, asi 45let, nastupuje se zavazadly do otevřeného automobilu. Objímá ho žena ve věku okolo 35 let. Muž také objímá asi 12ti letého kluka. David Stössl, Kamila Stösslová a jejich syn Rudolf. Muž někam odjíždí, loučí se. Padají obvyklé věty v takové situaci; - Dávej na sebe pozor, - Mějte se tu dobře, - Ahoj tati... Řidič se dívá na hodinky, spěchá se. Opodál, aby nerušil – a přece je z nich nejvýraznější, stojí bělostně zářící 74letý usmívající se muž. Leoš Janáček.

Stössl nastupuje, mává. Auto se s rachotem dává do pohybu. Kamila mává, Rudolf se za autem rozběhl stejně jako několik přihlížejících dětí okolo. Na Hukvaldech je stále automobil nevšední podívanou. Jasný den, 5.srpna 1928. Za autem víří prach a rozmazává obrysy běžících dětí. Kamila se obrací k Leošovi. Dívají se na sebe. Déle, než bychom čekali.

Leoš

Nechám ti celý tento dům, Kamilo. I s lesem, který mi patří. Odkážu ti to tady všechno.

Kamila

Ale bez tebe to tady pro mě nemá smysl. Jsem tady jenom kvůli tobě. Jinak by mě sem nic netáhlo.

Leoš

Co bys teda chtěla, abych ti odkázal?

Kamila

Odkáž mi výnosy z hudby, kterou jsi napsal díky mě.

Leoš

To by bylo málo. To by bylo málo, Kamilo. Nikdo jiný na světě pro mě už není. Jenom ty.

Podivný rozhovor. Mluví se o penězích, co se mají dědit, na horizontu mizí manžel Kamily, nikdo se evidentně umírat nerozhodl a přitom oba na sebe hledí jaksí jinak, neobchodně, nejen přátelsky, ale navíc i se zjevnou mírou citů. Janáček pozoruje Rudolfa, jak se vrací po prašné cestě zpět a snaží se říct rychleji, co by asi kluk slyšet neměl.

Leoš

Nehodlám ještě umírat, cítím že jsem plný sil! Díky tobě, díky práci, která dává smysl. Ale netvařme se, že věci jsou jinak, než jsou. Jsem za polovinou své cesty. Daleko za polovinou. A všechno, co je v mé hudbě čisté a pravé, cit, upřímnost, láska...to jsi ty, to je můj cit k tobě.

Leoš se dojal.

Kamila:

Není to málo. Jsi bohatý a já budu díky tomu jednou taky. Teda mé dítě, moje rodina...

Leoš

Už víc než deset let skláním se před tebou a klečím na kolenách. Nic nechci a sebe ti dávám celého. Nemůžeš za to, že tě tak strašně miluju. Nechápu, co je to za sílu, která mě takto přitahuje k tobě. Ale je to síla, která mě má absolutně v moci. Nedokážu se ti bránit, nechci. Dám ti, co chceš, protože tys mě dala sílu tvořit. Jen jedenkrát říkám si, furt čekám, že mi řekneš tu větu... miluju tě.

Kamila mlčí, pozoruje Leoše, neuhýbá očima. Na co myslí, holka jedna? Vypočítavě nevypadá, odevzdaně a pateticky jako Leoš taky ne. Intelligence taky méně v očích, ale možná je to věkovým rozdílem. Mlčí, pohnutě pozoruje Mistra, ale zároveň nelze se ubránit dojmu, že protahuje čas, aby k nim doběhl syn Rudolf, v jehož přítomnosti nelze o takových věcech mluvit. A Rudolf opravdu přiběhne. Tváře dospělých dostávají konformně příjemný výraz a debata na otevřené téma je pro tuto chvíli u konce.

Obraz 2

Secesní interiér, den.

Hudební salónek v měšťanském bytě slušně situované rodiny závěrečné čtvrtiny 19.století. Asi 40letá žena (paní Schultzová) přivádí do salónku sebevědomého, ale zdvořilého mladého muže planoucích očí. 24letý Leoš Janáček. Rozpustile je očekává Zdenka Schultzová. Rovněž živé oči, rozumem víc dítě než žena, avšak tělem už žena. Má 14 let! Léto v Brně, 1878. Mladí se už znají, žádné představování, spíš spiklenecké pohledy a nějaká rozehraná hra z minulé lekce klavíru. Zdraví se s předstíranou obřadností jak doba vyžaduje, ale v pohledech vidíme jejich pomrkávání a provokování se vzájemně. Děti zrůžovělé pohlavním pudem; křehkost i éros...

Leoš

Slečno Zdenko...

Zdena

Pane Leoši Janáčku...

(i vy naivové mladí, co si myslíte, že vidět zvnějšku není nic...!)Paní Schultzová sedá si naproti klavíru a bude jejich posluchačkou. Nehlídá je, je uhranuta mladým mužem (stejně jako její dcera) a svou dcerou, jak brilantně zvládá klavír.

Leoš

Beethoven, slečno Zdenko. Není sice mému srdci nejbližší, ale pořád mi něco říká, že by měl být. Třeba spolu dnes zjistíme proč.

Při sebevědomé řeči rozkládá partitury, které přinesl před oba ke klavíru (budou hrát čtyřruč), ale i to je vlastně předem domluveno, jak cítíme z automatické choreografie obou.

Leoš

Říkají, že jeho kompozice jsou tak divné, protože už neslyšel, co skládá, ale spíš tím jenom omlouvají to, že mu nerozumí. Já z něj cítím sílu, ale schází mi tam srdce.

Shodnou se na skladbě, kterou už dříve nacvičovali. Ještě krátký pohled do očí paní Schultzové, ta „zaplave“ v Janáčkových očích (umí to se ženskýma, Napoleon malej) a začnou. Prsty poskakují po klávesách a i přes náročnost partitury, občas se hranou dlaně Leoš se Zdenkou vzájemně dotknou, zavadí o sebe prstem. Stejně vzájemné dotýkání odehrává se pod klavírem v úrovni kolen. Úplně nevinné a přece nejintenzivnější pro zbytek celého života. Hudba plyne, čas se zastavil. Síla prvních vzplanutí, co nás pak (asi) straší a zesentimentálňují ve zbytku života a na smrtelném loži. Láska ve své nejčistší formě. Přesně ta, po které zůstávají krátery v hlavě a slabší jedinci pak už v důsledku takových okamžiků prohrávají život vlastní. Nepředbíhejme ale. Paní Schultzová má slzy v očích. Dojetím. Mládí je krásné o to víc, oč samo je posedlé reprodukcí krásy...

Obraz 3

V Janáčkově chalupě, Hukvaldy, int., odpoledne

5.8.1928. Táta Stössl tedy odjel a Kamila, Rudolf a Leoš přišli do Leošova domku. Je tu útulno, autenticky starožitně. Pohovka potažená brokátem, starožitný stůl, benátské zrcadlo. Dobrá nálada všech. Rudolf celý od prachu potřebuje se umýt.

Rudolf

Musím ze sebe dostat ten prach.

Leoš

Však doufám, že se ještě za svého života dočkám dlážděné silnice tady!

Rudolf odchází do koupelny. Zná to tady. Už tu byl. Leoš ztiší hlas, ne snad konspirativně, ale do „citlivosti“. Není naléhavý.

Leoš

Cítím, že už musím nějakým způsobem veřejně říct, čím vším jsi pro mě.

Kamila

Lidi jsou zlí, Leoši.

Leoš

Nejsou zlí. Jsou hloupí a malí. To je rozdíl. Hloupost a malost se dá léčit. Když jim dokážeš vlastní odvalu, upřímnost citů a pevnost v tom, k čemu se rozhodneš, i většina hlupáků pochopí. Nemusí přijmout, ale pochopí. Pak už proti tobě zůstanou jenom ti opravdu zlí. Ale těch je menšina. A menšina zlých nemůže a nesmí rozhodovat,

že my ostatní budeme šlapat po vlastním srdci... Přihlásím se k lásce k tobě takovým způsobem, že budeš nade všechnu lidskou malost a hloupost povýšena. Jenom musím vymyslet jak.

Zaklepání a do světnice vchází mladé děvče ze sousedství; jistě nějaká budoucí umělkyně nebo intelektuálka. Je hezká, je zajímavá, na kluka strážena, jak je právě v módě...a má fotoaparát.

Dívka

Mistře promiňte, dostala jsem darem fotoaparát k narozeninám. Už venku jsem vás viděla, ale nestihla jsem doběhnout včas. Mohla bych si vás vyfotografovat?

Janáček ji zná, jako všechny svoje sousedy. Navíc jde o krásné mládě jeho obdivující. Přikyvuje a staví se k oknu, ke svému stolu, do paprsků zapadajícího slunce a s benátským zrcadlem v pozadí. Bílá hřívá dostane oranžový sluneční přeliv. Dívka je nadšená a rozechvělá.

Leoš

Kam si mám stoupnout, abych se vám líbil? Tu?

Dívka

Kam chcete, mistře.

Vidíme Kamilu. Žárlí...není cynická sběračka marnivých, vilných starců. Ale není to taky proto, že vedle dívky vypadá Kamila už stará a použitá? Přichází Rudolf a se zájmem nikoliv jen zdvořilým, také se dívá na dívku. Ano, obdivuje ji. A Leoš se natřásá.

Dívka zmáčkne spoušť. Není úplně spokojená. Zájem o práci bije se s obdivem k idolu. Tomu Janáček dobře rozumí a vůbec se nezlobí, že dívka není spokojená.

Dívka

Vidím sama sebe v tom zrcadle za vámi, mistře.

Leoš

To přece taky nemusí být špatné. Až přejde nějaký čas, bude stejně důležité, znát portrétistu stejně jako portrétovaného. Budete-li dobrý portrétista a já nebudu zapomenutý skladatel.

Janáček se směje. Dívku zcela ovládl profesionální zápal. Zdvořile se usmívá, ale očima pátrá po okolí.

Dívka

Ale stejně, zkusme ještě fotografii venku, jestli vám to nevadí.

Leoš

Můžeme i společně s paní Kamilou...

Dívka

To úplně stačí, když budete vy sám...

Jistěže to stačí...Janáček potěšeně nechá se navigovat mladou fotografkou, Kamila neskryvaně zuří. Její syn Rudolf s obdivem v očích sleduje záda fotografky. Právě vznikla definitivně poslední fotografie živého Mistra. Ale zatím to nikdo netuší.

Obraz 4

Secesní interiér, den.

1878, Brno. Už jsme tady byli, tak se zase vracíme. O padesát let zpátky! Zdena a Leoš reprodukují Beethovena. Jestli se Leoš v obraze 2 natřásal, že v té hudbě necítí srdce, tak pro diváka nad klavírem mezi s rozehranou dvojicí srdce zřetelné bude. Těla v uctivé vzdálenosti, srdce již dávno propletená, rozum popletený. A hudba (že) zní!

Obraz 5

Salónek u Janáčků doma, int., noc. / secesní int.,den

Štědrý večer roku 1927 a ponurá atmosféra okolo stolu. Zdenka a Leoš o 49 let později. Doma. Na konci vlastního štěstí. Vlastně už dlouho po konci, jak brzy zjistíme. Prostřený stůl, oni sami dva u něj. Svíčky, chvojí, decentní propriety vánoc. Na stěně fotografie dvou dětí; kluk (Vladimír, 2 roky) a holka (Olga, 21 let), tragicky zemřelé děti Janáčků. Ticho předtím, než někdo něco řekne. Zdvořilé napětí, důstojná ponurost.

Leoš během jídla pozoruje Zdenu. Zdena se věnuje –jako náměsíčná– sama sobě, hořícím svíčkám a talíři. Pozoruje její ruce, oči, krk, držení těla, dráhu pohybu jejího těla, když se Zdena předkloní, narovná, zamyslí a ztuhne...

...to vše se prolíná vzpomínkou na společné hraní u klavíru, v létě roku 1878. V prostřizích sledujeme Leošovýmá očima Zdenčiny ruce, oči, krk, držení těla, dráhu pohybu jejího těla, když se Zdena předkloní, narovná, zamyslí, zastaví... Nejde o studii „otřesných“ proměn těla po padesáti letech, Leoš nemá ve tváři odpor ani zlost. Zdena navíc

vypadá důstojně a z jasnosti pohledu, nebo jemnosti pohybu neztratila nic. Jde o neurčitý smutek Leoše nad pomíjením všeho. Nesleduje Zdena, jak zestárla, pozoruje vlastně svoje odcházení. Zdena si z misky vzala plátek pomeranče a dala si ho do pusy. Janáček odplave v představách (mohou to být po padesáti letech ještě vůbec vzpomínky???) ke klavíru v roce 1878. Na klavíru je mísa s čerstvými hrozny. Leoš hraje a v jeden okamžik, kdy toho má v partituře míň, čtverácky vystřelí rukou k míse, utrhne jednu bobuli a hodí si ji do pusy. Zaksichtí se přitom na Zdena a vrací zase zpět ke hraní. Pokukují na sebe se Zdenou (-Dokázala bys to? ptá se jí očima). Zdena hledá v partituře místo, v němž by to dokázala. Asi ho našla. Takže opakuje za chvíli skopičinu po Janáčkově. Ale trvá jí to dýl, než myslela. Skladba zaplave a chvíli to trvá, než se vrátí do tempa a čistoty. Leoš se tváří triumfálně a jak nejposlednější uličník zároveň. Je šikovný, je dobrý, je nejlepší široko daleko a Zdenka si to pochopitelně myslí taky.

Janáček pozoruje vlastní ruce na klaviatuře před padesáti lety. To ho přesměruje, aby se podíval na vlastní ruce teď. Nad jídlem, nad štědrovečerní večeří. Hbité jsou jistě stejně, ale jinak nic moc. Zvedá se od stolu a jde k zrcadlu. Smutek v očích. Zabloudí k fotkám jejich dětí. Prázdný dům, ticho ve dvou. Rodinné vánoce po jistém delším čase tak trochu zavání pohřební hostinou. Hrabne do kapsy kalhot a vytáhne z nich zlatou sponu. Stahuje si jí červenou vázanku, kterou má na sobě. Obrací se ke Zdeně, která ho už pátravě pozoruje. Vlastně se jí předvádí, ale Zdena ho pozoruje ještě o poznání apatičtěji, než se věnovala pomeranči před sebou.

Leoš

No?

Zdena

Od koho jsi to dostal?

Leoš

To je jedno. Jde o to, jak mi sluší.

Zdena

Proč to děláš?

Leoš

Co?

Zdena

Ta vázanka je přece můj dárek tobě.

Leoš nechápe, ale vývoj situace se mu nelíbí.

Zdena

Ty si mi teď tady stoupneš a na Štědrý den se začneš předvádět dárkem od paní Stösslové a ještě očekáváš, že tě za to budu chválit.

Leoš

A není to pěkné? Vázanka od tebe a spona od Kamily. Jak k sobě jdou. Proč lidi tohle nedokážou.

Zdena

Ladit k sobě jako věci. Leoši, to myslíš vážně?

Leoš

Mě nebaví mluvit s tebou na tohle téma.

Zdena

Leoši, mě to uráží, ponižuje. Já se celý den o něco snažím, neprovokuju tě, chtěla jsem...věřila jsem...snažila jsem se nic neudělat špatně a ty nakonec jen tak uděláš tohle. Bez záminky, zbytečně...

Leoš

Spona tě urazí! Ale to, že já jsem tady s tebou nedobrovolně, nerad, ze soucitu nebo z čeho...to tě neuráží? To by tě mělo urážet! Že už roky umírám vedle tebe zaživa, jenom proto, že ty se nechceš rozvést.

Zdena

A kam bys beze mě šel? Kdo by se o tebe postaral? To bys žil v rodině Stösslových jako třetí? Už tak se ti směje za zády celá zem. A co zažívám já...

Leoš

Zažíváš jenom to, co sis sama upekla. Nechceš z toho ven. Fňukáš tady nad svým neštěstím, nad tím, jak se obětuješ, ale nevystrčíš z té boudy ani čumák, když máš možnost to opustit. Něco ti řeknu Zdeno; pro tebe trápení a sebelítost je smyslem života. Bez slz bys byla nešťastná! Až tam jsi došla pro hrozné věci, co se nám staly. Ale já v tom nemůžu žít. Tvořit se v tom nedá!

Zdena

Jak můžeš být tak zlý a říkat mi takové věci? Ty, který pořád všude mluvíš o upřímnosti, pravdivosti, lásce...

Leoš

I tohle je láska, Zdeno. Odkvetlá láska. Upřímný a pravdivý k tobě jsem.

Zdena

Pravdivý? Od chvíle, kdy umřela naše Olga, jak vypadal tvůj smutek? Tvoje city, tvoje láska... Já sama jsem málem umřela od žalu a o to víc jsem chtěla přimknout se k tobě, neumřít z té strašné samoty, pomáhat tobě a tím pomoci i sobě...přežít tu hrůzu, co nám osud

způsobil. A ty? Zaplnily by snad celou skříň ty dopisy, co jich za ty roky přišlo! Z Luhačovic, z Prahy, z Písku, z Brna. Pořád se dozvídat s jakou ženskou se zase kde taháš... A potom slyšet jak mluvíš o smutku, o lásce, o upřímnosti...

Leoš

Do prdele! Zdeno! Kolik z těch posraných dopisů bylo podepsaných? Ani jeden! Ani jeden! Žádný! Tak to tady všude chodí. Mravy hlídají zbabělci a skety. Je tvou vizitkou, že tomu dopřáváš sluchu. Sama si stavíš vlastní peklo ze zloby lidí, kteří nemají ani tvář!

Zdena

Paní Stösslová tvář má. A dopisy, které tě usvědčují z nevěry, jsou podepsány tebou.

Leoš

Bože! Jak vzdálení si můžou lidi být i po padesáti letech společného žití! Tys nikdy nepochopila, o co mi v životě jde, tys nikdy necítila, co potřebuju, tobě nešlo nikdy o mě, ale o sebe!

Zdena

Říkáš hrozná hlouposti, Leoši. A říkáš je pod tvářemi našich nebohých dětí.

Leoš skutečně během zuřivého záchvatu zastavil u fotografií Olgy a Vladimírka. Má je za zády, otočí se a ubere. Pohnut.

Leoš

Společnost je pokrytecká, když se tváří věrně.

Zdena

Já jsem ti celý život věrná byla.

Leoš

Co ti na to říct? Já jsem tě nepronásledoval, nečetl jsem anonymy.

Zdena

Leoši...proč ses na konci života rozhodl mě takto ničit?

Leoš

Ničíš ty mě, Zdeno. Svým rozhodnutím zůstat paní Janáčková, ať to stojí, co to stojí. Tak teda zůstaneš, no. Asi nás smíří až smrt jednoho z nás. Jinak to nevidím.

Zdena

Stösslovi tě k sobě pouští hlavně kvůli penězům. To ti nedochází? Že velkorysost s jakou pan Stössl na veřejnosti vystupuje jako pasák své paní, je daň za desetitisíce, které jim dáváš? Držíš je existenčně nad vodou. Celý jejich obchod...

Leoš

Pomáhal jsem vždycky každému, kdo potřeboval.

Zdena

Ano. Bez tvých peněz bys asi těžko mohl od paní Stösslové dostávat zlaté spony jako dar. Uplácíš druhé, abys od nich mohl být obdarováván a milován... To už jsou neblahé projevy stáří, Leoši. Jsi starý a slabý.

Leoš

Co ty víš o lásce? Tak dlouho dusíš sama sebe, až z tebe zbylo jenom tohle sebeovládání. Říkáš jak tě ponižuju, ale nevstaneš od stolu, neodejdeš...nic po mě nehodíš...

Zdena

Leoši, paní Stöslová bude mít čtyřicet let. To není věk, kdy se žena zamilovává jenom proto, že nemůže jinak. Žena v takovém věku už počítá...nejenom své roky.

Leoš

Žena počítá v každém věku. Ženské už jsou takové. Takys přece počítala. Byl jsem úspěšný. Vědělas, že tě užívím. Zním ženy. Poznám je. A poznám, kdy víc miluje, než počítá. Poznám.

Zdena

A miluje tě paní Stösslová aspoň z poloviny tak, jako jsem tě milovala...jako tě miluju...já?

Leoš

Miluje, nemiluje...chlap se řídí jinýma věcma než ženská. Tomu nemůžeš rozumět.

Ješitný, znejstělý stařec. Uprostřed proudu ve víru, který ho unáší a on netuší kam.

Obraz 6.

Secesní místnost, int., den.

Byt Schultzových, Brno, někdy na jaře 1881. Ještě ani ne šestnáctiletá Zdena stojí proti zamyšlené matce. Není to napjatá atmosféra. Bojovnost a zápal ve tváři Zdeny, zamklé přemítání ve tváři paní Schultzové.

Paní Schultzová

Jak dlouho jsi už jistá, že pan Janáček je tím pravým?

Zdena

Od začátku.

Paní Schultzová

Ale no tak, Zdenko. Zapoj i rozum.

Zdena

Dlouho. Tak dlouho, že to musí být asi od začátku.

Paní Schultzová

Ještě ti není šestnáct. Ani tvoje babička se tak brzo nevdávala a to bylo v době, kdy vdavky přicházely hodně brzo.

Zdena

Když by to přišlo později, bylo by to opravdovější?

Paní Schultzová

Měla bys větší jistotu, že je to tak správně.

Zdena

Najde si mezitím nějakou jinou.

Paní Schultzová

Pak tě opravdu nemiluje a bude to tak dobře.

Zdena

Jak mi tohle můžeš říct?

Paní Schultzová

A jakto, že tebe samotnou taková věc napadla?

Zdena

Maminko, já budu raději nešťastná s ním, než s někým jiným šťastná.

Slzy v očích zamilovaného dítěte. Zmatená argumenty, které znějí nepříjemně logicky a vzpírají se všemu ostatnímu v těle. Tuhle svou statečnost a spontánnost vypiješ si, děvče, až do dna...

Obraz 7.

Les nad Hukvaldy, ext., den

6.8.1928, odpoledne. Leoš s Kamilou kráčí lesem, Rudolf neustále někam odbíhá a objevuje pod listím skrýše zvířat. Kamila v červených šatech, Leoš v bílém vycházkovém obleku se stylovým kloboukem s širokou krempou. Vycházková hůl, samozřejmě. Pozoruje Kamilu, jak při chůzi běží jí přes tvář sluneční paprsky a stín větví. Pobrukuje si při tom.

Kamila

Už jsem zase nějaká písnička, Leoši?

Leoš

Zatím ne, ale to, jak ti slunko a stín šermují ve tváři, vydá už na dobrý nápěvek...

Rudolf odkudsi z křoví nadšeně zavříská.

Rudolf

Jezevec! Zahlídl jsem jezevce!

Leoš

Výborně, Rudo. Tož pozor ať tě nekousne.

Janáček se potutelně usmívá. Ruda mezi větvemi prohrabuje zem.

Kamila se starostlivě rozhlíží.

Kamila

Nemůže mu to zvíře ublížit? Slyšela jsem, že lákají lovecké psy do svých nor a tam je pak zardousí.

Leoš

Ano. Ale tady ždání jezevci nejsou.

Kamila

Víš to jistě?

Leoš

Vím. Je to můj les. Samý šutr pod listím. Kde by v tom kameni mohl jezevec hrabat nory. Možná tchoře viděl...ale tchoř chodí jen v noci.

Leošovi blýskají oči. Je tu doma, je tu král, všechno zná a ví nejlíp.

Pozorují kluka jak se prohrabává v zemi. Opatrně strká klacek kamsi do půdy, pokleká a nakukuje pod pařez.

Leoš

Pořád dokola je to. Naučíš se konečně chápat, co vidíš a slyšíš a v tu chvíli to přestane být zajímavé. Děcka jsou zvědavé, protože ještě nechápou. Až všechno pochopí a nic je už nepřekvapí, jsou dospělí a můžou umřít. Není to už život, když nejsi zvědavá, když nic neobjevuješ.

Mistr se pohroužil do sebe.

Leoš

Před dvěma lety jsem byl se Zdenkou v Benátkách. V Teatro Fenice hráli můj První kvartet. Tisíce lidí, velká scéna. Velký úspěch. Tleskali už několik minut, než jsem pochopil, že chtějí, abych přišel na pódium, k orchestru. Tak jsem vyběhl z lóže a běžel chodbou tam, kde jsem tušil jeviště. A vyběhl jsem služebním východem na ulici. Ve smokingu, mezi prodavače, dělníky a turisty. Dívali se na mě jak na klauna a já jsem se tak taky cítil. Tož v tom je stáří dobré, opouští tě rozum a zase přicházejí překvapení a objevy.

Podívá se na Kamilu.

Leoš

Ale ty jsi, Kamilo, to nejrozumnější, k čemu jsem se za dlouhá léta rozhodl. To je jedno, že naše láska není tělesná, že všechno se asi spíš odehrává v mojí hlavě, než doopravdy, že... Ale ty jsi teď tady. A bylas u mě víckrát, když jsem tě potřeboval. Víím, že i v tobě žiju! A ty jsi v mých dílech, v mojí hudbě, která přece taky existuje! Není to pomatenost starého chlapa...

Není Leoši?... Říkáš, jak věci jsou, nebo jak chtěl bys, aby byly? Na Kamilu je tohle velký intelektuální i citový nával, má raději pomalejší a méně naléhavé situace. Kouká a přemýšlí. Přemýšlení Kamily vizuálně působí, jako by usnula s otevřenýma očima. I Janáček v tom prázdném výrazu prosté ženy zabloudí a znejstí. Nevadí, je třeba tedy přesvědčit alespoň sám sebe.

Leoš

Prodloužilas mi život. Ale nepotřebuju žít dýl, než je potřeba.

Kamila

Ty budeš žít dlouho, Leoši.

V základních konverzačních modelech se Kamila orientuje.

Leoš

Jak to napsal Čapek pro tu Emílii Martu Makropulosovou? Což možno člověku žít tři sta let mezi lidmi? Tohle nemůžu vysvětlit Brodovi, že věčný život nemůže být žádné vítězství...spíš trest. No, Max je Němec, oni to mají ještě trochu jinak. Ale šťastní nejsou. Ta jejich hudba...spousta rozumu, spousta kázně...síla a běsi, ale štěstí člověka? U koho tam, kde?

Kamila mlčí a přemýšlí nad tím, co bude k večeři. Takhle to bylo asi vždycky. Co ti pomáhá, to nerozebírej, Leoši. Hlavně, když se můžeš

vypovídat. Leoš se dívá do korun stromů a přemýšlí dál potichu. Je šťastný? Je jeho hudba projevem osobního štěstí?

Obraz 8.

Salónek u Janáčků doma, int., noc

Štědrý večer 1927. Vyčerpaný Leoš si sedá zpátky za stůl. Teď vstane zase Zdena. Nevydrží sedět tak blízko něj. Bere ze stolu věci (spíš rozrýpané než nedojedené) a odnáší je.

Zdena

Vařila jsem to celý den pro tebe. Leoši, co se to stalo?
S tebou...vůbec.

Janáček mlčí.

Zdena

Když jsem byla před operací a napuchl mě krk, řekls mi tehdy tady v Brně na plese, že se mě štítíš, že jsem na pohled nechutná. Byla jsem smrtelně nemocná...nikdy na ty tvoje slova nezapomenu. Jak podmanivě umíš být milý, tak stejně silně dokážeš být...hnusný. A paní Stösslová? Chápu, že jsi na ní mohl oči nechat, když jste se potkali za války. Měla dvacet a byla opravdu krásná. Ale teď? Je tlustá, vyžraná, strhaná a o to víc jí z tváře vystoupila její přirozená primitivnost.

Leoš

Zdeno, ztichni, nebo bude zle. Kamila má v sobě víc dobra a lásky než ty. Jsi na prvním místě Němec a teprv potom ženská. Nemůžeš tím svým naturelem posuzovat Slovana, natož tak židovku. Kdybys jen slyšela jak daleko od sebe je zpěvnost vašich hlasů! Kamila v sobě

nemá dobro jako úkol, který si dala. Ona je prostě dobrá z podstaty. Loni v Písku pozavírali četníci kočovné Cikány a jejich malé děcka nechali napospas počasí i ledem venku. Jen tak. Dvouleté, tříleté, čtyřleté děcka. Kamila byla jediná, kdo se o ně postaral. Uvařila jim, ubytovala je, koupala je. Všichni spořádaní občané, co mají dobro v srdci, se na ně dívali jak na opice. Jediná Kamila se starala. Byl jsem u toho a pomáhal jí. A zase jsem si vzpomněl, jak jsi odmítla vzít k nám domů moji nemocnou matku. Byla pro tebe chudá a špinavá. Tož dobře. Vyšel jsem ti vstříc, abys mi neodešla. A matka mi zhasla ve vlhké ratejně kdesi u Hodonína.

Zdena

Chtěla jsem odejít, protožes mě vyhnal za to, že jsem si dovolila porodit ti dceru, když tys chtěl kluka, Leoši... Zacházíš s pamětí jak s holí, se kterou ses rozhodl někoho umlátit.

Leoš

Díky Kamile jsem tam, kde jsem. Napsal jsem to nejlepší ze sebe a ještě napíšu.

Zdena

Ona rozumí tvé hudbě? A tobě? Naposledy dala v Praze přednost kabaretu před tvým koncertem. Byl to na tebe pohled, když jsi ji přemlouval, že je to jiné provedení, než slyšela v Písku a ona ti před panem Stösslem odpověděla, že je to přece pořád stejná skladba, když s ji nepřepisoval. A šla s manželem na kabaret. A tys tam stál ubohý jak šašek. Myslím, že jim oběma lezeš trochu krkem, ale jiného mecenáše už si nenajdou. A je taky příjemné, být občas s někým slavným, že...

Leoš vstal a vyrazil Zdeně nádobí z ruky. Stojí jen pár centimetrů od jejího obličeje a syčí na ni výhružně jak kriminálník. Vztek znetvoří i dobrosrdečnou tvář. Janáček je v tuto chvíli odpudivý.

Leoš

To ty přece musíš taky dobře vědět, že...

Janáček odbíhá a vztekle rachotí ve skříních. Tak vztekle, až ho to vyčerpá. Trochu zavravorá. Zdena scénu pozoruje nehybně. Už ji zná, není to u nich doma za ta léta poprvé. Salónek vypadá pokryt střepy a zbytky jídla jak po bitvě. Janáček dovravorá ke Zdeně. Opírá se o zeď. Klidným hlasem bez energie prosí.

Zdena

Chci odjet, ale nevím kde všude mám ponožky, vestu, šátek, kapesníky, když jsme služku poslali domů. Nabalíš mi věci?

Zdena mlčí.

Leoš

Prosím tě.

Nepostará se sám o sebe, umí běžné úkony života jsou nad jeho sílu. Zdena jde balit Leošovy věci. Oba mají slzy v očích. Ten vztah nemůže být ještě mrtvý, když jim stojí za slzy.

Obraz 9.

Les nad Hukvaldy, ext., den

Leoš kráčí vedle Kamily a rozhlíží se okolo sebe. Rudolf někam zmizel, tak vezme Kamilu jemně za ruku. Kamila se opatrně rozhlíží okolo, ale ruku Leošovi neodmítne. Tak jdou spolu za ruku a kradmo se oba

rozhlížejí, jestli je Rudolf nevidí. Kamila to ale nakonec nevydrží a ruku Leošovi vytrhne.

Kamila

Nějak dlouho už není vidět Rudolfa.

Leoš

Tady se neztratí.

Kamila

Neztratí, ale mohlo by se mu něco stát. Jistě jsou tu hadi, divoké včely a spousta ostrých kamenů.

Leoš

Je už dost velký, vidí už věci sám.

Kamila

Nás dva taky?

Leoš

No asi ano.

Leoš ji znovu vezme za ruku.

Leoš

Někdy mě napadne...jaké by asi bylo naše dítě, Kamilo. Kluk? Holka? Měli by moje oči nebo tvoje? A hlavu po kom?

Kamila ho pohladí po tváři. Jak kluka. Leoš se usměje. Hořce.

Leoš

Určitě bych si přál, aby byli vyšší než já. Aspoň o hlavu! Aby si na ně nikdo nevyskakoval. Jméno bys jim vymyslela ty... Některé věci už ale prostě nebudou...

Melancholie stmívání... Kamila se mu jemně vysmekne, stejně se dívá pořád okolo, protože má strach, jestli je Rudolf náhodou nepozoruje z nějakého úkrytu. Přerušuje ticho lesa a volá.

Kamila:

Rudlofe! Rudolfku! Ozvi se!

Janáček poslouchá její halekání a tvář se mu rozjasní. Ejhle, další melodie. Usmívá se a rukou šermuje jako by Kamila byla hudebník a její volání tónem hudebního nástroje.

Kamila

Leoši! Nediriguj, ale volej se mnou. Máš daleko lepší hlas než já.

Leoš

Tož oba! Raz dva tři; Rudolfééé...

Leoš, Kamila

Rudolfééé!

Volají oba a Janáček je šťastný. Vidí ale, že Kamila se o kluka bojí, tak neprotahuje tu hru a organizuje pátrání.

Leoš

Ty půjdeš tady po chodníčku a já to vezmu tady přímo nahoru. A pravidelně volej. Já budu taky.

Rozdělují se a Leoš kráčí lesem.

Obraz 10.

Les nad Hukvaldy, int. den.

Leoš stoupá mezi stromy do svahu a je mu dobře. Vlastně ani kluka nehledá. Jen se kolem sebe dívá, občas se usměje po vousy. Za zády, kdesi odspoda z chodníčku se ozývá Kamilino –Rudolfkúúú!, na což Janáček vždycky zadiriguje prstem ve vzduchu a zanotuje –Ta-da-dá!

Obraz 11.

Les nad Hukvaldy, ext., den.

Kamila se sune po chodníčku a občas zahaleká. Z křoví vystupuje Rudolf a jde k mámě. Vypadá to, že se neztratil, že prostě jen schovával se, aby sám neviděn mohl pozorovat dospělé jak stopař. Je trochu zaražený.

Kamila

Rudolfku! Máme o tebe strach. Kam jsi zmizel. Pan Janáček tě šel taky hledat.

Rudolf

Maminko, nevezme tě pan Janáček tatínkovi?

Kamila se upřímně lekne a kouká vyjeveně Rudolfovi do očí.

Kamila

Nevezme. Jak by vůbec mohl?

...jak by vůbec mohl?...Je dobře, že u téhle situace Leoš není. Ta melodie, ta sebejistota a samozřejmost, s jakou ta věta byla vyslovena, by ho nepochybně zdeptala víc, než neodpovídání Kamily na jeho dopisy po dlouhá léta. Je to prohraná válka, Leoši, jakkoli máte pocit, že je lemována mnoha vítěznými bitvami.

Kamila tuší, že dvanáctiletý kluk už nepřehlídne občasné důvěrnosti mezi ní a Janáčkem, tím spíš že se rozhodl pozorovat se skrytě. Snaží se kluka uchlácholit.

Kamila

Pan Janáček je velký umělec, Rudolfe. Takoví lidé se chovají jinak, než my normální lidi. Je takový...

Hledá to slovo a sama je překvapená, jaké ji napadne.

Kamila

...výstřední. Ale nikdy by nikomu neublížil. A tatínka má rád úplně stejně jako mě.

Rozhlédne se.

Kamila

A teď se nám ztratil zase pan Janáček. Musíme na něj zavolat. Zavoláme „Leoši“, ano?

Obraz 12.

U Janáčků doma, int., noc.

Ještě jednou se vracíme do Štědrého dne roku 1927. Už žádné dialogy, veškerá hořkost byla rozlita po podlaze, pocákala stěny a vysála život

z tváří Leoše i Zdeny. Leoš už má sbaleno – jak požádal Zdena -, ale naskytá se otázka, kam v tuto noc chce vlastně jít. Na nádraží? Do školy? Leoš stojí nad kufrem a unaveně bilancuje varianty svého případného dnešního útěku. Moc jich není. Nechává kufr kufrem a míří ke dveřím.

Leoš

Půjdu se projít.

Dnes tedy neodejde. Ale v dalších dnech jistě ano. Jako už tolikrát předtím. A pak se zase vrátí. A bude chvilku klid. A pak zase dusno. Jak dlouho mu tahle energie, ten neklid ještě může vydržet? Zdena neví. Zapadly za ním dveře. Zdena zabloudí očima k portrétům dětí, kterým nebylo dovoleno dožít se těchto trapných epizod. Byly by věci jinak, kdyby Olga s Vladimírem zůstali? Olga by měla 44, Vladimír 39 let. Jistě by sami s Leošem už měli dvojčata. Život, který se nekonal. Zůstal ten v prázdném bytě dvou osamělých, starých lidí, kteří vztek na nepřízeň osudu obrátili proti sobě navzájem. Někde z neuvěřitelné dálky sem zaznívá na klavír dvěma páry rukou hraný Beethoven. Teď ho někdo zahrál špatně, vypadli z rytmu a pozvolna se do něj zase vrací. Vzpomínka nebo sen? Ještě, že člověk neví, co ho čeká. Dívá se na obrazy svých dětí, ale nepláče. Oči už jsou za ty desítky let vyplakané.

Obraz 13.

Ulice v Brně, ext., noc.

Leoš vyšel z domu. Vše okolo je pokryto sněhem. Dva muži odmetají sních z chodníku. Uctivě Leoše zdraví. Leoš se dívá ke kostelu, před

kterým už se shromažďují rodiny k půlnoční. Žluté světlo ze dveří kostela. Dva kluci se koulují, okřikuje je kdosi dospělý. Svaly ve tváři Leošovi povolují. Uklidňuje. Dá se to nazvat „smířením“, co se mu objevilo v očích? Pod botama mu křupe sníh a Leoš pokyvuje hlavou do rytmu toho uklidňujícího zvuku.

Obraz 14.

Les nad Hukvaldy, ext., den.

Spokojenost ve tváři a lehký úsměv. Tak vypadá Leoš stoupající na vrchol svého kopce, své lavičky. Funí. Není už žádný mladík. Odkudsi zespondu slyší dvouhlas Kamily a Rudolfa – Léošííí!. Zasměje se. – Tá-ta-táá! Sundává sako. Je zpoceny, ovívá se kloboukem. Sedá si na lavičku, kterou si sem nechal postavit. Pozdní odpoledne, jeho rodný kraj pod nohama. Broušení kos, štěkot psů, zvuky lidí pracujících v krajině. A – Léošííí!. Vytáhne tužku a blok z kapsy saka a chce si něco napsat. Ale rozmyslí si to. Nastaví tvář slunci. Krátce si odkašle, ale slunce mu hřeje tvář. Zvuky krajiny přechází v hudbu. Jsou místa, kde člověk dokáže být šťastný, ikdyž život samotný zas až tak velké potěšení není.

Kamila a Rudolf

Léošííí!

Obraz 15.

Před sanatoriem, ext., den.

13.8. 1928, Ostrava, sanatorium. Z auta vystupuje Zdena ještě s jedním mužem. Vstříc jim přichází mladý muž, je to doktor Korbel, který Janáčka ošetřoval. Mluví bez formalit, hned k věci.

Dr.Korbel

Váš muž zemřel včera v deset hodin dopoledne. Zachladil se venku na procházce. Přivezli ho v pátek, měl ještě dobrou náladu, vtipkoval, ale...měl už oboustranný zápal plic, jeho srdce to nemohlo vydržet. Dostal injekce...odešel klidně.

Zdena

Proč jste mi netelegrafovali?

Dr.Korbel

Zakázal nám to.

Zdena

Řekl něco...vzkázal něco...

Dr.Korbel

To bude vědět paní Sösslová. Byla u něj do poslední chvíle.

Zdena

Do poslední chvíle...

Dr.Korbel

Asi byste měla vědět, že pan Janáček tady v sobotu sepsal závěť, ale už ji nedokázal podepsat.

Zdena

Závěť...

Zdena je ve v jakémsi transu. Ticho, mlčení. Je to ještě víc ponižující konec jejího vztahu s Leošem, než jaký si dokázala kdy představit. A spousta svědků okolo, od nichž se bude v dalších dnech dozvídat, jak to všechno bylo. Jak byla mimo.

Zdena

Můžu ho vidět?

Dr. Korbel

Už jsme tělo vašeho muže převezli na hřbitov do márnice. Připravují ho do rakve a pak ho uvidíte.

Zdena

A paní Stösslová je pořád tady?

Dr. Korbel

Je i se svým synem v hotelu.

Obraz 16.

Hotelová hala, int, den.

V secesní hotelové hale sedí Kamila a Rudolf. Oba už si pořídili smuteční šaty. Kamila mlčí a ošívá se. Oči má zarudlé, nalíčená víc než je třeba. Je nervózní. Důvod nervozity se objeví záhy. Zdena Janáčková přichází bez doprovodu do hotelové haly. Jde přímo ke Kamile. Kamila si stoupá. Jak stroj si stoupá taky Rudolf. Kamila by chtěla rychle něco říct, ale kamsi se jí zatoulala slovní zásoba. I paní Janáčková asi měla

něco připraveného, jenže to taky ze sebe nějak nemůže dostat. A tak tam stojí v neosobním prostředí a dívají se na sebe.

Kamila

Paní Janáčková...je to hrozné, co se stalo...

Zdena

Ano...je to hrozné.

Obraz 17.

Nájezd na fotografii položenou na stole, int.

Díváme se na fotografii, kterou dívka ze sousedství pořídila na Hukvaldech v den odjezdu pana Stössla. Leoš Janáček stojí spokojeně jak páv u svého stolu a oknem na něj dopadá sluneční svit. Stárnoucí lev s bílou hřívou. Usmívá se pod vousy. Nepřetvařuje se, cítí se dobře. Samotný pokoj je utopený ve tmě. Je v benátském zrcadle za zády Mistra vykukuje rozmazaná dívčí tvář s fotoaparátem. Portrét takový, jaký byl celý jeho život; za zády mu vždycky najdeš schovanou nějakou ženskou...

Dovysvětlující text na závěr:

Manžel Kamily Stösslové se velmi brzy ozval s dědickým nárokem na podíly z výnosů z autorských práv k dílům Leoše Janáčka a předložil soudu novou verzi Mistrovy závěti, kterou Janáček vlastnoručně vepsal Kamile do památníku na Hukvaldech těsně předtím, než se osudově nachladil na procházce. Následovala dlouhá soudní bitva, během které – jako důkazy ve svůj prospěch – zveřejnila Kamila Stösslová desítky milostných dopisů, které od Leoše Janáčka

dostala. Argumentovala tím, „že již mnohokrát chtěla kvůli pomluvám
známost přerušit...ale nakonec se vždy rozhodla paralyzovati
všednost, nudu a ubohost toho života, který měl ve vlastní
domácnosti.“ Dědický spor byl po šesti letech ukončen smírem ve
prospěch Kamily Stösslové. O rok později Kamila Stösslová umírá na
rakovinu. Zdena Janáčková ji přežila o tři roky.